

Ганна Чорнойван

кандидат педагогічних наук

старший науковий співробітник відділу

взаємодії вищої освіти та ринку праці

(Інститут вищої освіти НАПН України)

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Працевлаштування випускників закладів вищої освіти в сучасних умовах є актуальним питанням, що впливає на розвиток ринкової економіки та посилює вимоги до ефективності освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Особливості та умови працевлаштування випускників закладів вищої освіти регулюється Законом України «Про вищу освіту», в якому зазначено що:

- ЗВО не зобов'язані здійснювати працевлаштування випускників;
- випускники вільні у виборі місця роботи, виключення стосуються окремих категорій випускників військових, медичних та педагогічних навчальних закладів, відповідно до законодавства;
- здійснення моніторингу зайнятості випускників та оприлюднення статистичних даних в мережі Інтернет для вільного доступу стейкхолдерів [2].

Варто зазначити, що вітчизняні заклади вищої освіти здійснюють систематичний моніторинг працевлаштування своїх випускників для визначення основних тенденцій ринку праці як в регіонах, так і на національному рівні.

У Законі України «Про зайнятість населення» серед заходів покращення зайнятості населення особливим пунктом є позиція щодо сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем, а також проходження у вільний від навчання час стажування у потенційного роботодавця [1].

Вирішення питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб молоді визначено основними завданнями Закону України «Про основні засади молодіжної політики» [3].

Однак, законодавчі пункти не завжди гарантують швидкий пошук місця роботи за спеціальністю. Основною проблемою працевлаштування випускників є небажання працедавців брати працівників без досвіду роботи у відповідній сфері діяльності. Також є інші причини, які негативно впливають на працевлаштування, зокрема:

- недосконалість механізму забезпечення взаємозв'язку між попитом на ринку праці та можливостями ринку освітніх послуг. Цей аспект стосується перенасичення або ж недостатності на ринку праці фахівців різних спеціальностей. Сьогодні дослідники наголошують на велику кількість підготовки фахівців з права, менеджменту, філології, комп'ютерних наук. У той же час ринок праці має потребу в інженерах, економістах, маркетологах, логістах, фахівцях ІТ тощо. Також важливо підкреслити той факт, що роботодавці надають перевагу не теоретичній підготовці, а практичним навичкам;

- недостатня розвиненість компетентностей працівників на ринку праці з конкретних професій і спеціальностей. Існує невідповідність між отриманими результатами навчання в ЗВО і затребуваними роботодавцями компетентностями. Така ситуація змушує роботодавців шукати можливості та додаткові ресурси для вдосконалення і розвитку необхідних навичок працівників на місці роботи через різноманітні тренінги, курси тощо;

- недостатнє або формальне залучення роботодавців до розроблення освітніх програм для здобувачів вищої освіти. З 2019 р. Національним агентством з акредитації освітніх програм запущено новий механізм для підвищення якості вищої освіти, а саме акредитація освітніх програм відповідно до нової процедури. Наскрізно у критеріях з акредитації освітніх програм наявні вимоги щодо активного залучення роботодавців до освітнього процесу, а саме залучення роботодавців до формулювання цілей та програмних результатів навчання освітньої програми (1 критерій), залучення роботодавців або представників роботодавців до освітнього процесу, зокрема викладання дисциплін за освітньою програмою (6 критерій), участь роботодавців у процедурах внутрішнього забезпечення якості та залучення до періодичного обговорення і вдосконалення освітніх програм (8 критерій) [4, с. 10, 42, 51] ;

- масова внутрішня і зовнішня міграція внаслідок війни в Україні. Міграційні процеси негативно впливають на працевлаштування випускників ЗВО, оскільки в більшості випадків знайти роботу за здобутою спеціальністю неможливо. Також переміщення населення у більш безпечні регіони України посилює конкуренцію на вакантні робочі місця, де фахівці з досвідом роботи мають значну перевагу в порівнянні з випускниками [5].

Працевлаштування випускників закладів вищої освіти потребує запровадження додаткового державного регулювання у співпраці з роботодавцями та закладами вищої освіти. Цьому процесу можуть сприяти державні служби зайнятості, які забезпечуватимуть випускників необхідною інформацією щодо вакантних місць відповідно їхньої спеціалізації, професійною консультацією з питань працевлаштування та програм професійної перепідготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI : станом на 31 берез. 2023 р. Ст. 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 31 берез. 2023 р. Ст. 64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.04.2023).

3. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

4. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми/ Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти

17 листопада 2020 року: /ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». Київ, 2020. 66 с

5. Сукачова-Труніна, С. М. Сучасні проблеми працевлаштування випускників закладів вищої освіти. 2021, С. 283-285. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/22565/1/tk_27.05.21%20%E2%80%93%20283-285.pdf